

Саша Луковић Васиљевић
Народна библиотека
„Стеван Сремац”, Ниш
sasa_bib@yahoo.com

Стручни рад
UDK 027.022:061.2(497.11)
<https://doi.org/10.18485/bibliotekar.2019.61.2.6>

ЗАЈЕДНО ГРАДИМО НАЈЛЕПШЕ МЕСТО ЗА ОДРАСТАЊЕ ДЕЧЈА БИБЛИОТЕКА У НИШУ: ИСКУСТВА У РАДУ СА НЕВЛАДИНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА

Сажетак: Већина едукативних и креативних програма Одељења књиге за децу Народне библиотеке „Стеван Сремац” у Нишу у последње две деценије реализује се захваљујући сарадњи ове институције с невладиним сектором и појединцима-волонтерима огромног ентузијазма и љубави према деци. Из богате палете активности остварене на овакав начин у раду ће посебно бити представљене две, по којима је Дечје одељење ове Библиотеке постало препознатљиво: Радионица цртаног филма, намењена старијим (од десет година) основцима и средњошколцима, и програм за малишане не старије од пет година Читај ми, причај ми... Деценија сарадње нишке *куће књиџа* са Удружењем грађана АНИМА Ниш и Студиом за цртани филм '98, омогућила је да до сада неколико стотина малишана савлада основе анимације и направи свој први филм, а неким од њих је учешће у овој радионици било пресудно за избор будућег животног позива. Од непроцејивог је значаја да бебе и деца најмлађег узраста одрастају уз књигу и да им први доживљај и сусрет са библиотеком буде пријатан, радостан и инспиративан. Све то је основни циљ једног од најпопуларнијих програма нишке Библиотеке Читај ми, причај ми..., који је организован уз помоћ чланица (преко хиљаду) Фејсбук групе Таскалиште за маме из Ниша. Ова активност је привукла велики број не само мама из Таскалишта већ и васпитача и учитеља, па су дружења са најмлађима постала још занимљивија, необичнија и квалитетнија. Број чланова млађих од пет година се удвостручио и сваки од њих ће у живот *донети* ову своју библиотеку као сигурно и пријатно место одрастања.

Кључне речи: рад са децом, радионица цртаног филма, дечја библиотека, сарадња, програми за децу, Читај ми, причај ми...

Увод

Народна библиотека „Стеван Сремац” у Нишу улаже велике напоре да њено Одељење књиге за децу¹ постане једно од најлепших места за одрастање нишког подмлатка. Тако се у овој сигурној и безбедној оазису усред града деца и млади осећају опуштено и слободно, задовољно и срећно, што је, уз бројне активности које се овде организују, одлична основа за испуњење једног од основних задатака IFLA/UNESCO Манифеста за јавне библиотеке: Подстицање маште и креативности код деце². Саставни део овог, за развој малишана надахњујућег амбијента, јесу програми, који се у осамдесет процената реализују у сарадњи ове нишке установе са другим институцијама, невладиним сектором и појединцима-волонтерима огромног ентузијазма и љубави према најмлађима. У раду су представљене најуспешније и најпопуларније активности нишке Дечје библиотеке, настале захваљујући спреси са помагачима волонтерима и организацијама из невладиног сектора. Међутим, сваку организацију и удружење чине појединци, те ћемо се у раду позабавити и њима. Посебна пажња посвећена је Радионици цртаног филма, са *библиотечким сјајом* од четрнаест година. Ништа мање интересантна није ни радионица намењена најмлађима Читај ми, причај ми... Палета активности нишког Дечјег одељења је много, много богатија, неки програми су постали саставни део имиџа ове установе, али о њима неком другом приликом.

Радионица цртаног филма

Права је реткост да једна јавна библиотека у свом окриљу има студио за цртани филм, намењен њеним корисницима. Управо такву привилегију имају млади Ниша, који у читаоници Одељења књиге за децу, под будним оком инструктора СЦФ '98³, од 2005. могу да откривају тајне анимације.

¹ Библиотечки фонд намењен деци први пут у историји Народне библиотеке „Стеван Сремац” у Нишу издвојен је 18. септембра 1947. формирањем Пионирског одељења (прим. С. Л. В).

² IFLA/UNESCO Public Library Manifesto (serbian translation), <http://www.ifla.org/VII/s8/unesco/manif.htm> IFLA UNESCO Public Library Manifesto (преузето 10. 1. 2019).

³ Више о овом студију на: Radionice-SCF98, www.scf98.rs (преузето 25. 7. 2019).

Студио функционише као школа и као радионица, али и као атеље, односно кроз радионичарски, практични рад полазници се упознају с историјом цртаног филма, најбољим светским остварењима у овој уметности, разним техникама *покрећања* слика, а круна похађања Студија је креирање, стварање новог анимираног филма. Ова активност намењена је старијим (од десет година) основцима и средњошколцима, мада су и студенти веома чести гости дружења. Не може се тачно рећи колико (али их је сигурно било више од три стотине) младих је прошло кроз ову радионицу, зато што је отвореног типа. Неки су се у њој задржали само накратко, информативно, а неки су се пак захваљујући уласку у њу определили за будући позив: једанаесторо их је уписало уметничке академије, а двадесет осморо радионичара је завршило средњу уметничку школу. Значај овог атрактивног програма је утолико већи уколико се има у виду старосна доб учесника: предтинејдерски и тинејдерски узраст. Много је стручних скупова одржано на тему како ову групу младих заинтересовати за библиотеку и конструктивно и креативно коришћење слободног времена. Студио цртаног филма је једно од решења.

Обавезни програм Радионице

Обавезни програм школског дела радионице чине: анимацијске технике, анимације предмета, људи и животиња, лутка филм, цртање на филмској траци, анимирање пластелина, класичан цртани филм, 3Д анимација, видео презентација, израда зоотропа, анимација у малом блоку, филмски језик, технолошки процес израде цртаног филма, аутори у цртаном филму, израда књиге снимања, рад на анимацијском столу, дизајнирање ликова, анимација лика, анимација корака, радња у циклусу, планови кадра, распоред цртежа, говор, израда позадине, компјутер и скенер као замена за филмску камеру и монтажни сто, снимање тона, избор музике, завршна монтажа, финална монтажа... Иако ово *традиво* делује веома захтевно, стални полазници га са лакоћом савладавају. Тајна те лакоће усвајања *нечеј обавезној* је у појединцима који воде радионицу, пријатном и опуштеном амбијенту Дечје библиотеке, осећају заједништва и креативног заноса.

СЦФ '98, или – Појединци огромног ентузијазма

Радионицу воде реномирани инструктори⁴, односно аутори који имају богато искуство у овој области и који умеју на одговарајући и занимљив начин да пренесу знање својим ученицима. Екипа учитеља, којој су поверени будући аниматори, јесте стручна, поуздана, заљубљена у *цртанофилмску уметност* и пуна ентузијазма у раду са својим младим наследницима. Ови појединци, окупљени око удружења АНИМА и СЦФ '98, већ четрнаест година, сваке суботе, по два школска часа, потпуно бесплатно, несебично преносе своја знања радозналим следбеницима и помажу им у њиховом осамостаљивању. Да поменемо и библиотекаре Одељења књиге за децу који будно прате радионице и саучествују у свим њиховим догађањима.

Остварења, награде, Колонија

За ових четрнаест година постојања Студија у Дечјој библиотеци светлост дана је угледало четрдесет и шест анимираних филмова, аутора млађих од осамнаест година. До идеје за филм долази се заједно, кроз разговор, који се често претвара и у конструктивну полемику. Теме су најчешће проблеми који муче младу популацију, или пак неке немиле појаве у друштву, а барем половина филмова је настала на основу књижевних дела за децу, што и није чудо с обзиром на то да се Студио налази у библиотеци. Навећемо наслове само неких остварења: *Пронађи себе, Гледаносић, Алкохоличар, Буцка, Шуйљолава ила, Тишаник II, Љуша банана, Сладолед, Рибица, Пчела и мед, Жаба читта новине, Плави Зеџ, Кад је био мрак, Мачак иде мишу у сватове, Зеџ и миш...* Урађен је и филм о Одељењу књиге за децу, поводом његовог шездесет и петог рођендана.

Захваљујући учешћу на многим фестивалима анимираног филма⁵, за СЦФ '98 и Одељење књиге за децу Народне библиотеке „Стеван Сремац” у

⁴ Инструктори СЦФ '98: Зоран Стефановић, Слободан Милошевић, Дејан Дабић и Бата Златковић (прим. С. Л. В).

⁵ Неки од фестивала на којима је СЦФ '98 освојио награде: Златни витез у Русији, Вафи и АНИМАФЕСТ у Хрватској, Балканима, Фестивал анимираног Србије и Црне Горе, Ривија филмских остварења деце и омладине Србије, Фестивал хумора за децу... (Погледати: Radionice-SCF98, www.scf98.rs).

Нишу сазнало се не само у нашој, већ и у многим земљама бивше Југославије, али и шире.

У организацији Општине Пантелеј, од 2007. се у Нишу одржава Међународна децја колонија анимираног филма, чији се део програма одвија и у Одељењу књиге за децу. Учесници Колоније су деца из разних земаља, а најчешће су то гости из Словеније, Словачке, Бугарске, Републике Српске, Хрватске и Русије. На свакој Колонији ради се један заједнички филм на задату тему, а инструктори и предавачи су светски познати и признати уметници и стручњаци из филмске уметности и анимације.⁶ Део свега тога је и Одељење књиге за децу нишке библиотеке.

Морамо поменути да се у последње време примећује како полазнике све мање интересује класична анимација, и како су све више заинтересовани за друге, савременије врсте *јокрејшања слика*.

Библиотечка радионица цртаног филма у нашој земљи постоји још само у Народној библиотеци „Стефан Првовенчани” у Краљеву.⁷

Читај ми, причај ми...

Рад на популарисању књиге и читања наглас међу најмлађима саставни је део програма већине европских и америчких библиотека. Код нас су активности тог типа само спорадичне. Почетком 2016. нишка библиотека је покренула радионице за малишане до пет година, под називом Читај ми, причај ми... Инспирација за њу потекла је из непосредног искуства аутора ових редова, стеченог приликом посете јавних библиотека америчког града Хјустона.⁸ Концепција тексашког програма Време за читање мало је модификована и прилагођена нашим условима. Да би нека активност заживела, неопходно ју је уврстити у стални распоред програма.

⁶ На Колонији су гостовали и: Сајоко Киношита, директор Фестивала у Хирошими, Боривој Довниковић, чувени аниматор Загреб филма, Пенчо Кучев, аниматор из Софије, Никола Мајдак, председник АСИФА-е Србије, Галина Мешчерјакова, режисер и директор Московских школа Королев, Сесил Гонар, аниматор из Атељеа ААА из Анесија, Колин Артур (Енглеска), двоструки оскаровац и специјалиста за филмске ефекте, Радостина Нејкова, професор анимације са софијског Универзитета... (Погледати: Radionice-SCF98, www.scf98.rs).

⁷ Милица Матијевић и Елизабета Георгиев, *Култура читања: право дејства и обавеза библиотекара* (Лазаревац: Библиотека „Димитрије Туцовић”, 2014), 97.

⁸ Саша Луковић Васиљевић, „Широм отворених врата: систем јавних библиотека Хјустона”, *Читалиште* год. 15, бр. 28 (2016): 43.

Након анкетирања заинтересованих мама, определили смо се за време њеног одржавања, а циљна група је била: малишани до пет година, који не похађају вртиће. Ова радионица је реализована у сарадњи са чланицама Фејсбук групе Ћаскалиште за маме из Ниша, која броји више од хиљаду пријатеља. Маме разних занимања одушевљено су прихватиле позив да и саме учествују у реализацији програма. Једна од највећих предности друштвених мрежа јесте веома брзо и ефикасно обавештавање њених чланова, као и могућност успостављања непосредне комуникације са, односно, међу њима. Окосницу ових једносатних сусрета чинило је читање одабране књиге, наглас, у трајању од петнаестак минута. Остало време учесници радионице проводили су у играма које су у вези с актуелном темом, а најлепши део је онај када малишани сами препоручују једни другима омиљену *лиџераиџу* и разговарају о њој на неком свом, само њима разумљивом језику. Наслови су се бирали у сарадњи са библиотекарицама, а водитељице су имале слободу у интерпретацији. Да наведемо теме само неких сусрета: Пријатељство (*Добри друџари* из књиге *Да ли сџе ви жаба*, Ј. Петровић), Здрава храна (*Шџа Ана зна... Здрава храна*, С. Маринковића), Осећања (*Осећања*, С. Маринковића и Д. Беговића), Домаће животиње (*Домаће животиње*, С. Маринковића), Коза и седам јарића (*Мама коза и седам јарића*, Т. Иванишевић Радојковић), Шта је то рециклажа? (*Чудна ми чуда: Порука у боџи: Прича о рециклаџи*, М. Манинга и Б. Гренстром)...

Иако су радионице имале заједнички концепт, свака је била занимљива на свој начин. Инструкторке су глумиле, играле и анимирале захтевне гледаоце. Све што је прочитано и практично је дочарано, деца су сама постајала актери приче. Мало више пажње посветићемо најзанимљивијим програмима.

Гусеница њам, њам... или *јоја-јусаничарење*

Први пут у историји нишке библиотеке јога је коришћена као *медијум* за представљање књиге. Ирена Пауновић, инструкторка ове древне методе саморазвоја је кроз деци прилагођене асане, покрете, дисање и певање, интерпретирала и дочарала две сликовнице: *Гусеница... њам, њам* и *Веома јладна јусеница*. Малишани и њихове маме су *јусеничарили* све док се нису претворили у *јраве лејџире*, уз причу о књигама, о читању, о односу дете-мама, о здравој храни..

Читање на плажи или лејвовање у библиотеци

У читаоници-плажи интерпретиране су сликовнице *Морска звезда Звездана* и *Насмејана ајкула*. Петнаесторо малишана и две бебе дошло је са својим мамама под *јуном ојремом* за сунчање и купање на мору. Лежаљке, сунцобран, шешири... а напред пода море од плаве завесе из купатила. Испод *воде* су смештене папирнате рибе, медузе, морске звезде (од папира са штампаним словима, зато што *живе* у библиотеци и *многио су чийале*), а на самој плажи су се налазили реквизити за безбедно сунчање и пливање (креме, наочари, маске за роњење, рукавићи и гуме за пливање...). Док се чекало да се сви окупе, седело се на *обали* и сви су правили бродиће од папира и *јушћали* их да плове. Када је и последњи учесник пристигао, све малишане смо одвели до најудаљеније просторије у библиотеци и заједно смо замислили да смо у аутобусу с највећим воланом на свету (реквизит хула-хоп) и да га сви заједно возимо, до мора! Путовање између полица с књигама је представљено као обилазак разних занимљивих *десћинација*, уз објашњења *туристичкој водича-библиотекара*. Када се појавило *море*, *искочили смо* из аутобуса, изули се, намазали кремом, сели на обалу и *бућкали* ногама, уз причу на тему *море* (вода, мокро, слано, провидно, плаво, узбуркано...) и живота у њему. Када су мали туристи ставили ронилачке маске на главу, симулирали смо буру и таласе, да бисмо на крају сви истовремено *заронили испод морске површине* не би ли видели ко све живи у *дубини*! Извучене *животињице*, о којима се најпре разговарало, *сјусћили смо* назад у воду да се одморе, а ми смо након тога *йливали* по читавој библиотеци свим могућим стиловима, уобичајеним, али и стиловима различитог расположења, да би се по повратку *избрисали* пешкирима, удобно сместили на простирке и слушали причу о звезди Звездани и о томе како је то бити *друјачији*, глумили *насмејану ајкулу*... Након овог *озбиљној* дела, на плажи смо се лоптали, читали, цртали, ђускали. Ово *лејвовање* трајало је нешто више од шездесет минута, након чега су учесници са *сувениром* (папирнатом морском животињицом) и позајмљеном књигом тешка срца кренули кући. Програм су водиле једна библиотекарка и једна „фејсбук мама”.

Срећа је у даривању

На иницијативу неких мама, чија су се деца налазила на лечењу и рехабилитацији у нишкој болници, у оквиру овог програма организоване су и две хуманитарне акције под називом Срећа је у даривању. За српску Нову годину група Читај ми, причај ми... обрадовала је своје другаре, који су лежали на Онколошком одељењу Дечје клинике, цртежима-честиткама и великим бројем прикупљених играчака и књига. Након ове направљена је још једна акција у којој су Нина Спасић из Удружења Дедина гаража и најмлађи чланови Библиотеке од дрвета направили играчке за развијање fine моторике, које су биле поклоњене Дечјој клиници за рехабилитацију у Нишу. Нина је припремила одговарајуће дрвене предмете, а малишани су имали задатак да их шмирглају и боје. Било је фасцинантно гледати како су се тако мали *мајстори* потпуно занели у шмирглање и фарбање будућих корисних реквизита. Обе акције биле су одлично медијски пропраћене, а њени учесници су, иако тако млади, осетили радост не само у стварању и дружењу, већ и у даривању и помагању другарима у невољи.

Циљ програма Читај ми, причај ми... је био да подстакне родитеље да што раније отпочну са читањем наглас детету и да се то читање претвори у пријатно дружење, како родитеља, односно особе која чита и детета, тако и малишана, учесника радионице, међусобно. Подједнако је важан циљ и подстицање родитеља да с најмлађом децом што раније почну да долазе у библиотеку. Један од показатеља оправданости и успешности организовања програма Читај ми, причај ми... јесте статистика: у току девет месеци, колико је трајала ова активност, број уписаних чланова млађих од шест година, у односу на раније године, удвостручио се. Полазници ових радионица су остали наши највернији и најактивнији чланови, а већина мама наставила је да долази са својим малишанима и да им у кутку са сликовницама наглас чита књиге.

Закључак

Народна библиотека „Стеван Сремац” у Нишу улаже велике напоре да заједно с пријатељима и помагачима своје Одељење књиге за децу *прећивори* у сигурну и безбедну оазу за најмлађе, јер једино у таквом амбијенту они могу да се осећају опуштено и слободно, што је основни предуслов за испољавање њихове креативности и маште. Захваљујући сарадњи с Удружењем АНИМА и СЦФ`98 више од деценије нишки тинејџери имају привилегију да у библиотеци стварају анимиране филмове. Пионирски програм у овом граду је активност за малишане до пет година под називом Читај ми, причај ми... који се организовао у сарадњи с мамама чланицама Фејсбук групе Ђаскалиште за маме из Ниша. У раду смо представили ове две изузетно успешне активности, које су пример сјајне сарадње стручњака различитих профила у васпитању деце, утемељене на комбинацији знања и искуства и у сарадњи с родитељима. Стварање читалаца је озбиљан посао и захтева љубав према књизи, заједници и деци. Да би мали читалац израстао у великог, неопходан је посвећени библиотекар.

Literatura:

1. IFLA/UNESCO Public Library Manifesto (Serbian translation). <http://www.ifla.org/VII/s8/unesco/manif.htm> IFLA UNESCO Public Library Manifesto (preuzeto 10. 1. 2019).
2. Luković Vasiljević, Saša. „Širom otvorenih vrata: sistem javnih biblioteka Hjustona”. *Čitalište* god. 15, br. 28 (2016): 43–50. (na ćirilici)
3. Matijević, Milica i Elizabeta Georgiev. *Kultura čitanja: pravo deteta i obaveza bibliotekara*. Lazarevac: Biblioteka „Dimitrije Tucović”, 2014. (na ćirilici)
4. Radionice-SCF98, www.scf98.rs (preuzeto 25. 7. 2019).

Saša Luković Vasiljević

Public Library “Stevan Sremac”, Niš

sasa_bib@yahoo.com

**TOGETHER WE ARE BUILDING THE MOST BEAUTIFUL PLACE FOR
GROWING UP
EXPERIENCES OF NIŠ LIBRARY CHILDREN’S DEPARTMENT WORKING
WITH NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS**

Abstract: Most of the educational and creative programs of Children’s Department of the Public Library “Stevan Sremac” in Niš in the last two decades have been realized thanks to great cooperation of this institution with the non-governmental sector and individual volunteers with enormous enthusiasm and love for children. Among many workshops and programs accomplished in this way, this paper presents only two by which the Children’s Department is recognizable: Cartoon workshop intended for children aged ten years or older, and a program for children aged five years or younger called “Read to me, talk to me...”. A decade of cooperation between the “Niš house of books”, the Association ANIMA Niš, and the Animated Film Studio 98 enabled the existence of Cartoon workshop. Several hundred children went through this workshop and learned the basics of animation and successfully made their first cartoon. Some of them were even influenced by this workshop in choosing their careers. It is extremely important that babies and young children grow up reading books and have a pleasant, joyful, and inspiring first experience and encounter with the library, which is the exact goal of one of the most popular programs of the Children’s Department “Read to me, talk to me...”. This program has been organized with a huge help of members (more than a thousand) of a Facebook group “Časkaliste za mame iz Niša” (Chat room for moms from Niš). This activity has attracted a large number of not just moms from “Časkalište”, but also creative teachers, so the meetings with children have become even more interesting, unusual, and amusing. The number of members under the age of five has doubled, and each of them will remember this library as a safe and enjoyable place to grow up.

Keywords: working with children, cartoon workshop, Children’s Department, cooperation, programs for children, “Read to me, talk to me...”.

Примљено: 5. септембра 2019.

Исправке: 8. октобра 2019.

Прихваћено: 15. октобра 2019.